

Orjinal Makale

Öğrenci hemşirelerin kendini tanıma ve karşılıklı bağımlılık durumlarının incelenmesi

✉ Nazan Turan,¹ ✉ Gülsüm Ancel,² ✉ Şahinde Canbulat³

¹Ufuk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Psikiyatri Hemşireliği, Ankara

²Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği, Ankara

³Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hemşireliği, Ankara

Özet

Amaç: Yirmi dört saat kesintisiz hizmet vermesi ve sürekli etkileşim gerektirmesi nedeniyle hemşirelik mesleği açısından kendini tanıma oldukça önem teşkil etmektedir. Kendi yetenek ve becerilerini yeteri kadar tanımayan hemşire kendi duygusal ihtiyaçlarını kompanse etmek hasta da bakım gereksinimlerinin giderilmesi için birbirlerine karşı kendi gereksinimlerinden ödün verebilirler, ilişkide birbirlerine bağımlı hale gelebilirler. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı, öğrenci hemşirelerin kendini tanıma ve kişilerarası ilişkilerde karşılıklı bağımlı olma durumlarının incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma nicel, kesitsel ve korelasyonel olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini hemşirelik lisans programında öğrenim gören 446 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara Giessen Test (GT), Eş-Bağımlılık Belirleme Ölçeği (EŞBBÖ) ve sosyo demografik özelliklerin yer aldığı veri toplama formu uygulanmıştır. Veri analizi SPSS 18.0 paket programı ile yapılmıştır. Nicel değişkenler için ortalama, standart sapma ve minimum-maximum değerler hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenler için Pearson's korelasyon testi uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerin kontrollü, sosyal açıdan uyumlu, bağımlı olmayı tercih eden ve depresif kişilik özelliklerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Karşılıklı bağımlı olma durumları açısından birinci sınıf öğrenci hemşireler dördüncü sınıf öğrenci hemşirelere göre başkalarına odaklı, benlik değerleri yüksek ve kendilerini gizlemeyi tercih ettikleri bulunmuştur. Kendini tanıma ile karşılıklı bağımlı olma durumu arasında benlik değeri ile sosyal uyum-olumsuz sosyal uyum ve hipomanik- depresif alt boyutu arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($p<0.01$).

Sonuç: Öğrenci hemşirelerin kendini tanıma ve karşılıklı bağımlı olma durumlarında benlik değeri, sosyal açıdan uyumlu-uyumsuz olma ile hipomanik-depresif olma özelliklerinin etkili olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öğrenci hemşirelerde karşılıklı bağımlılık gelişiminin önlenmesi/iyileşmesi ve kendini tanıma düzeylerinin yeterli olması için öğrencilerin benlik değerini destekleyici, duygu durumlarını ve sosyal açıdan gelişimlerini olumlu yönde etkileyen, değişim ve gelişim amaçlı öğretim ve eğitim uygulanabilir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik; karşılıklı bağımlılık; kendini tanıma.

Amerikan, Hemşirelikte Yüksek Öğrenim Kurumları Birliği Üyelerinin "Profesyonel Hemşirelik İçin Hemşirelikte Yüksek Öğrenim ve Üniversite Eğitiminin Esasları" adı altında hazırladığı eğitim dokümanına göre, çok yönlü lisans eğitimden geçen bir hemşirede; kendini tanıma ve ilişki kuracağı sağlıklı/hasta bireyleri anlayabilme yeteneklerinin oluşması, gelişmesi sağlanmalıdır.^[1] Zira kendini tanıma; sağlıklı hemşire-hasta ilişkisi kurulabilme, hastanın davranışlarını tam olarak ve doğru

bir şekilde anlayabilme, hastayı iş birliği yapma konusunda cesaretlendirme, özgüven kazandırma ve bağımsız hareket edebilme konusunda hastada değişim gerçekleştirmek açısından oldukça önemlidir.^[2,3]

"Kendinin farkına varma", "kendini bilme" veya "kendini anlama" gibi kavramları içeren kendini tanıma sözcüğü; kişinin kendi düşüncelerinin, duygularının, inançlarının, değerlerinin, başkalarından gelen geri bildirimlerin kognitif olarak keşfe-

İletişim: Nazan Turan, Ufuk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Ankara, Turkey

Tel: +90 312 586 70 00 **E-posta:** deniz-nazan@hotmail.com **ORCID:** 0000-0001-9251-7282

Geliş Tarihi: 30.07.2019 **Kabul Tarihi:** 03.06.2020 **Online Yayınlanma Tarihi:** 18.02.2021

©Copyright 2021 Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Çevrimiçi: www.phdergi.org

Konu hakkında bilinenler nedir?

- Hemşire-hasta ilişkisinde kendini tanıma ve karşılıklı bağımlılık önemlidir.

Bu yazının bilinenlere katkısı nedir?

- Çalışma sonuçlarına göre, öğrenci hemşirelerin kendini tanıma ve karşılıklı bağımlı olma durumları arasında ilişki vardır.

Uygulamaya katkısı nedir?

- Öğrenci hemşirelerde karşılıklı bağımlılık gelişmesini önlemeye yönelik benlik, sosyal uyum ve duygu durumlarının etkileri hakkında farkındalık gelişimi sağlayan eğitim programları düzenlenebilir.

dilmesi sürecidir.^[3,4] Bu sürecin temelinde kişiliği biçimlendiren ve yönlendiren, bireyi birey yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün bütünlüğünü anlatan benlik kavramı yer almaktadır.^[5,6]

Benlik, bireyin kendini algılayış, kavrayış biçimidir ve diğer insanlarla olan ilişkilerini içermektedir.^[5] Genel olarak, başkalarının kişiye ilişkin görüşlerinden kişiye yansıyanlar, kişinin kendine özgü değerlendirmeleri ile kendine ilişkin bilinçli algılarından oluşmaktadır.^[5,6] Bu oluşumda önemli olan ideal benlik ile gerçek benlik arasındaki tutarlılıktır. İdeal benlik, "kişinin nasıl olması gerektiği" iken gerçek benlik "bir insanın gerçekte nasıl algılandığı" ile ilgilidir. Bu iki benlik arasındaki uyum ne kadar yüksekse kişi, diğer insanlarla etkileşimde bulunduğu anda kendine ait olan ile kendi dışında kalan algıları daha iyi ayırt etmektedir.^[5] Dolayısıyla birey kendinden ne derece haberdar ve kendini ne kadar gerçekçi biçimde algılıyorsa benlik bir o kadar olumlu yönde gelişimini sürdürmektedir.^[5,6]

Yirmi dört saat hizmet vermesi ve sürekli etkileşim gerektirmesi nedeniyle hemşirelik mesleği açısından da benlik gelişimi oldukça önem teşkil etmektedir.^[3,7] Örneğin, KOAH tanılı bir hasta "sen ne yaşadığını nerden bileceksin, hiç nefes alamayıp öleceğini düşündün mü" dediğinde hemşire; kişisel değerlerini, davranış, tutum ve duygusal durumunu, hasta ile ilgili duygu ve düşüncelerini, hastaya karşı içten davranıp davranmadığının farkına varabiliyorsa hastanın bakım ve öncelikleri planlayabilir.^[2,3] Benlik gelişimi yeterli düzeyde olmayan ve kendini tanımayan bir hemşire ise, hastanın tepkisini kendisine yönelik ve olumsuz olarak algılayabilir ve hasta ile rahat ilişki kuramama, sürdürmememe, hastanın ihtiyaçlarını önemsememe davranışı gösterebilir. Bu şekilde davranan hemşirede özgüven eksikliği, yetersizlik duygusu ve depresif belirtiler ortaya çıkabilir.^[3,8,9] Sonuç olarak hemşire benliğinin gelişmemiş yönlerinden kaynaklanan ihtiyaçlarını kompanse etmek hasta da bakım gereksinimlerinin giderilmesi için birbirlerine karşı kendi gereksinimlerinden ödün verebilirler, ilişkide birbirlerine bağımlı hale gelebilirler.^[10,11] Hemşire hasta ilişkisinde, karşılıklı olarak birbirlerinin bağımlılığını destekleyen ve sürdüren bu tür ilişkileri hemşirelik literatüründe karşılıklı bağımlılık olarak ele alınmaktadır.^[12]

Hemşirelik literatürü, başkalarının refahı için kendini ihmal edici davranışların karşılıklı bağımlılık oluşturabileceğini belirtmektedir.^[10,13] Ayrıca hemşirelerin kendini yetersiz görme nedeniyle benlik değeri düşürme, takdir ve beğeni toplamak için olumsuz duygularını ve kendi ihtiyaçlarını başkalarının ih-

tiyaçlarına feda etme şeklinde başta depresyon olmak üzere çeşitli ruhsal ve fiziksel rahatsızlıklar yaşadığını göstermektedir.^[14] O nedenledir ki, hemşireleri fiziksel ve ruhsal açıdan zorlayan karşılıklı bağımlılık ile baş etmek için öncelikle duygu, düşünce ve davranışlar arasındaki ilişki fark edilmelidir.^[12,15] Yani hemşire kendini yeteri derecede tanıma becerilerine ve gelişmiş bir benliğe sahip olmalıdır. Bu şekilde kendine olan güveni ile iletişime geçtiğinde karşısındaki sağlıklı/hasta bireylerle daha eşit, güvenli, bağımsız ilişki kurabilir.^[12]

Yapılan çalışmalara bakıldığında hemşirenin kendini tanıma düzeyi ile karşılıklı bağımlılık arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu konudaki ilk çalışma olarak bu çalışmanın hemşirelik eğitimi, uygulama ve araştırma alanı için bir kanıt oluşturacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma nicel, kesitsel ve korelasyonel olarak tasarlanmıştır. Çalışmada öğrenci hemşirelerin kendini tanıma ve karşılıklı bağımlı olma durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda "Öğrenci hemşireler kendini tanıyor mu?", "Öğrenci hemşirelerde codependency düzeyi nedir?", "Kendini tanıma ile codependency arasında ilişki var mı?" sorularına yanıt aranmıştır.

Katılımcılar

Katılımcılar, Ankara Üniversitesi ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nin hemşirelik bölümünde okuyan birinci ve dördüncü sınıf öğrencileridir. Çalışmaya, kendini tanıma ve karşılıklı bağımlı olma durumlarını daha iyi tespit edebilmek için kendini tanıma ve iletişim dersi almamış, hemşire-hasta etkileşiminde acemi olan birinci sınıf hemşirelik öğrencileri ile kendini tanıma ve iletişim dersi almış, hemşire-hasta ilişkisinde deneyim kazanmış dördüncü sınıf öğrenciler dahil edilmiştir. Ruhsal hastalık/tedavi öyküsü olanlar dışlanmıştır.

Ölçüm Araçları

Hemşirelik lisans programında okuyan dördüncü sınıf katılımcı öğrencilerin verileri mezuniyet öncesi 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi bitiminde, birinci sınıfta okuyan öğrenci katılımcıların verileri ise 2016-2017 eğitim-öğretim yılı güz dönemi başında toplanmıştır. Verilerin toplanmasında Giessen Testi (GT), Eş-bağımlılık Ölçeği (CODAT) ve sosyodemografik özellikler bilgi formu kullanılmıştır.

Giessen-Testi (GT)

Giessen Testi 18 yaş üzeri kişilere uygulanan ve kişinin kendini nasıl algıladığını saptamak amacıyla geliştirilmiş "Ben" ve "O" formu olmak üzere iki kısımdan oluşan bir kişilik testidir. "Ben" formu kişinin kendini nasıl algıladığını "O" formu ise kişinin yakın ilişki kurduğu kişiyi nasıl algıladığını ölçmektedir.^[16] Bu çalışmada Özdilek tarafından standardizasyonu yapılan Giessen Testi'nin "Ben" formu kullanılmıştır.

Ben formu toplam 25 soru ve dört alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler;

Kontrolü-Kontrolsüz: Düzenli olma/olmama, rahat hareket etme/etmeme, olayları önemseme/önemsememe kişilik özelliklerini,

Sosyal Uyum-Olumsuz Sosyal Uyum: Kişinin çevresi ile ilişkileri (diğer insanlarla rahatlıkla iletişim kurma, kurduğu ilişkiye sürdürme, içe kapanık olma vb),

Dominant-Bağımlı: Bir tarafta korkusuz, bağımsız ve impulsif davranma diğer tarafta pasif, sabırlı, başkalarının idaresini kabullenmeye eğilim durumları,

Hipomanik-Depresif: Kişinin kendine olan güveni ile birlikte saldırgan dürtülerini (dışarıya mı yoksa kendisine mi) yönelme durumlarını ortaya koyar.

Orijinal ölçeğin korelasyon katsayısı 0.72' dir. Bu çalışmada kullanılan alt ölçeklerin korelasyon katsayıları ve Cronbach's Alpha değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Yedili Likert tipi (-3- 2- 1 0 1 2 3) şeklinde hazırlanmış testin orta noktası sıfırdır. Ölçek, bireyin her cümle için kendisine en uygun olandan en az uygun olana doğru sıralanmış sayılardan birini işaretleme ilkesine dayanmaktadır. Değerlendirmede, eksik olan veya iki defa işaretlenmiş olan sorular 4 puan olarak hesaplanır. Eğer hatalı soru sayısı altı ve daha fazla ise o kağıt araştırma dışı bırakılır.

Ham puanlarının hesaplanması sonucu elde edilen alt ölçeklerin en küçük, en büyük ve ortalama değerleri Tablo 2'de verilmiştir. Ölçeğin ortalama değeri 48 olarak belirlenmiş olup, ölçeğin alt boyut puanları kendi ortalama değerinden yüksekse olumlu kişilik özelliklerine, düşükse olumsuz kişilik özelliklerine, eşit ise her iki boyutta yer alan kişilik özelliklerine sahip oldukları göstermektedir.

Eş- Bağımlılık Ölçeği (CODAT)

Hughes-Hammer ve ark. (1998) tarafından, karşılıklı bağımlılık durumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türk top-

lumu için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ançel ve Kabakçı (2009) tarafından yapılmıştır. Likert tipte hazırlanmış ölçek 25 maddeden ve beş alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler;

Başkalarına Odaklılık/Kendini İhmal: Saplantılı bir biçimde ve olacakları kontrol etme amacıyla insanları yönlendirme veya bunun için önerilerde bulunma davranışlarını yansıtmaktadır.

Benlik Değeri: Olumlu görünmek için olumsuz duygularını bastırma, duygularını tamamen gizleme ile belirgin özellikleri göstermektedir.

Kendini Gizleme: Gerçek veya hayali sağlık problemleri ile ilgili uğraşlar ve üzüntü duygusunun eşlik ettiği beden bozukluğu algısını yansıtır.

Tıbbi Sorunlar: Herhangi bir hastalık durumunda, ilişkide olduğu diğer insanların etkilenme durumları,

Aileye İlişkin Konular (Yetişme Döneminde): Madde bağımlılığı, sorunlarla dolu ailede büyüme ve duyguları açıkça ifade edeme- me nedeniyle mutsuzluk yaşama durumunu göstermektedir.

Orijinal ölçeğin Cronbach Alpha değeri, 0.75' dir. Bu çalışmada kullanılan alt ölçeklerin korelasyon katsayıları ve Cronbach's Alpha değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Beşli Likert tipte hazırlanan ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır ve ölçekten alınacak en düşük toplam puan 25, en yüksek toplam puan ise 125 olabilmektedir. Bu çalışmada ham puanlarının hesaplanması sonucu elde edilen alt ölçeklerin en küçük, en büyük ve ortalama değerleri Tablo 4'de verilmiştir. Ortalama değeri 30 olarak belirlenmiştir.

Öğrenci Veri Formu

Bu form araştırmacılar tarafından katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum gibi önemli sosyo-demografik bilgilerini belirlemek için geliştirilmiştir.

Etik Boyut ve Uygulama

Çalışma için üniversitenin etik komitesine yazılı olarak başvuru-

Tablo 1. Giessen testi alt ölçeklerin korelasyon katsayıları ve Cronbach Alpha değerleri

Giessen Testi Alt Ölçekler	Korelasyon Katsayısı	Cronbach Alpha
Kontrolü-Kontrolsüz	0.86	0.90
Sosyal Uyum- Olumsuz Sosyal Uyum	0.74	0.83
Dominant-Bağımlı	0.70	0.82
Hipomanik-Depresif	0.70	0.82

Tablo 2. Giessen testi alt ölçeklerinin en küçük, en büyük ve ortalama değerleri

Giessen Testi Alt Ölçekler	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Ortalama Değer
Kontrolü-Kontrolsüz	10	42	26
Sosyal Uyum- Olumsuz Sosyal Uyum	05	35	20
Dominant-Bağımlı	12	42	27
Hipomanik-Depresif	6	40	23

Tablo 3. CODAT alt ölçeklerin korelasyon katsayıları ve Cronbach Alpha değerleri

CODAT Alt Ölçekleri	Korelasyon Katsayısı	Cronbach Alpha
Başkalarına odaklılık/kendini ihmal	0.78	0.84
Benlik değeri	0.86	0.92
Kendini gizleme	0.82	0.86
Tıbbi sorunlar	0.74	0.80
Aileye ilişkin konular (yetişme döneminde)	0.70	0.76

Tablo 4. CODAT alt ölçeklerinin en küçük, en büyük ve ortalama değerleri

CODAT Ölçeği Alt Ölçekler	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Ortalama
Başkalarına odaklılık/kendini ihmal	05	25.00	15.00
Benlik değeri	06	30.00	18.00
Kendini gizleme	05	25.00	15.00
Tıbbi sorunlar	04	20.00	12.00
Aileye ilişkin konular (yetişme döneminde)	05	25.00	15.00

rulmuş, 31.03.2016 karar tarihli 258 karar no ile etik izin ve çalışmanın yapılacağı Üniversitelerin hemşirelik bölümlerinden kurum izinleri alınmıştır. Çalışmaya dahil edilmesi planlanan katılımcılara araştırmanın amacı sözel olarak açıklanmış ve katılmayı kabul edenlerden yazılı olarak da gönüllü katılım formu alınmıştır. Öğrencilere sınıf ortamında formlar verilerek doldurmaları istenmiştir. Sorular ve ölçeklere ilişkin anlaşılmayan kısımlar açıklanmıştır. Veri toplam formlarının doldurulması yaklaşık 30 dk sürmüştür.

Veri Analizi

Veri analizi SPSS 18.0 paket programı ile yapılmıştır. Anketlerden toplanan veriler SPSS'e girildikten sonra, istatistiksel analiz öncesi ikinci bir araştırmacı tarafından incelendi ve veri temizleme işlemi yapıldı. Nicel değişkenler tablolarda ortalama, standart sapma ve minimum ve maksimum değerler olarak özetlenmiştir. Ölçekler arası korelasyonu Pearson korelasyon

katsayısı hesaplanarak değerlendirildi. 0.01 veya 0.05'ten düşük P değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %68'i birinci sınıf (kadın n=231, erkek n=65), %32'si dördüncü sınıf (kadın n=118, erkek n=19) öğrencisiydi. Katılımcıların ortalama yaşı 20.10±2,31 idi. Öğrencilerin çoğunluğu bekar (%97.7), ve çalışmıyordu (%95). Aşağıda yer alan Tablo 5'de öğrenci hemşirelerin kendilerini tanımlarıyla ilgili GT alt ölçek puan ortalamaları yer almaktadır. Tabloya göre, birinci sınıf öğrenci hemşirelerin kontrollü-kontrolsüz alt ölçek puanı Tablo 2'de görülen ortalama değere göre düşük (Mean±SD=24.92±5.64), sosyal uyum-olumsuz sosyal uyum alt ölçek puanı yüksek (Mean±SD=32.04±6.56), dominant-bağımlı alt ölçek yüksek puanı (Mean±SD=34.00±6.84),hipomanik-depresif alt ölçek puanı

Tablo 5. Öğrencilerin Giessen testi (GT) alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı (n=433)

GT Altölçekler	Ortalama±SS	Minimum	Maksimum
Birinci sınıf			
Kontrollü-Kontrolsüz	24.92±5.64	12.00	44.00
Sosyal-Sosyal Olmayan	32.04±6.56	12.00	42.00
Bağımlı-Bağımsız	34.00±6.84	14.00	48.00
Hipomanik-Depresif	22.84±5.82	10.00	36.0034.00
Dördüncü sınıf			
Kontrollü-Kontrolsüz	31.02±6.50	14.00	42.00
Sosyal-Sosyal Olmayan	25.64±5.34	12.00	40.00
Bağımlı-Bağımsız	26.84±5.72	8.00	42.00
Hipomanik-Depresif	20.01±4.76	6.00	34.00

SS: Standart sapma.

Tablo 6. Öğrencilerin CODAT Testi alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı (n=433)

CODAT Altölçekler	Ortalama±SS	Minimum	Maksimum
Birinci sınıf			
Başkalarına odaklılık/kendini ihmal	08.02±3.92	10.00	28.00
Benlik değeri	26.14±5.84	10.00	36.00
Kendini gizleme	12.24±5.24	8.00	24.00
Tıbbi sorunlar	9.10±4.26	8.00	32.00
Aileye ilişkin konular (yetişme döneminde)	12.28±6.62	14.00	46.00
Dördüncü sınıf			
Başkalarına odaklılık/kendini ihmal	24.01±5.64	14.00	44.00
Benlik değeri	16.24±4.68	10.00	22.00
Kendini gizleme	18.02±4.02	12.00	24.00
Tıbbi sorunlar	08.24±3.68	8.00	12.00
Aileye ilişkin konular	10.03±3.46	8.00	14.00

SS: Standart sapma.

yüksek (Mean±SD=22.84±5.82) bulunurken; dördüncü sınıf öğrenci hemşirelerin kontrollü-kontrolsüz alt ölçek puanı ortalama değere göre yüksek (Mean±SD=31.02±6.50), sosyal uyum-olumsuz sosyal uyum alt ölçek puanı yüksek (Mean±SD=25.64±5.34), dominant-bağımlı alt ölçek düşük puanı (Mean±SD=26.84±5.72),hipomanik-depresif alt ölçek puanı düşük (Mean±SD=20.01±4.76) bulunmuştur. Bu ortalama değerler ile birinci sınıf öğrencilerin kontrolsüz, sosyal açıdan uyumlu, bağımsız olmayı tercih eden ve kendine güveni olan, aktif, hareketli kişilik özelliklerine sahip oldukları; dördüncü sınıf öğrencilerin kontrollü, sosyal açıdan uyumlu, bağımlı olmayı tercih eden ve depresif kişilik özelliklerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 6'da öğrenci hemşirelerin karşılıklı bağımlı olma durumları ile ilgili CODAT Ölçeği alt ölçek puan ortalamaları görülmektedir. Tabloya göre, birinci sınıf öğrenci hemşirelerin başkalarına odaklılık/kendini ihmal alt ölçek puanı Tablo 4'de görülen ortalama değere göre düşük (Mean±SD=08.02±3.92), benlik değeri alt ölçek puanı yüksek (Mean±SD=26.14±5.84),

kendini gizleme alt ölçek düşük puanı (Mean±SD=12.24±5.24), tıbbi sorunlar alt ölçek puanı düşük (Mean±SD=9.10±4.26), aileye ilişkin konular (yetişme döneminde) alt ölçek puanı düşük (Mean±SD=12.28±6.62) dördüncü sınıf öğrenci hemşirelerin ise; başkalarına odaklılık/kendini ihmal alt ölçek puanı ortalama değere göre yüksek (Mean±SD=24.01±5.64), benlik değeri alt ölçek puanı düşük (Mean±SD=16.24±4.68), kendini gizleme alt ölçek puanı yüksek (Mean±SD=18.02±4.02),tıbbi sorunlar alt ölçek puanı düşük (Mean±SD=08.24±3.68), aileye ilişkin konular (yetişme döneminde) alt ölçek puanı düşük (Mean±SD=10.05±3.46) bulunmuştur.

CODAT ve GT arasındaki korelasyonun tespiti için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analizde CODAT ile GT toplam puanları arasında korelasyon belirlenmemiştir. Ancak CODAT ile GT'nin alt ölçekleri arasından benlik değeri ile sosyal uyum-olumsuz sosyal uyum ($r=.188$, $p<0.01$) ve hipomanik-depresif ($r=.148$, $p<0.01$) alt boyut puanları arasında pozitif yönde korelasyon olduğu belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Eşbağımlılık ölçeği (CODAT) ile Giessen Testi (GT) korelasyonu

CODAT	GİESSEN Testi (GT)			
	Kontrollü-Kontrolsüz	Sosyal Uyum-Olumsuz Sosyal Uyum	Dominant-Bağımlı	Hipomanik-Depresif
	(r)	(r)	(r)	(r)
Başkalarına odaklılık	.077	.080	-.059	-.058
Benlik değeri	-.071	.018**	.084	.014**
Kendini gizleme	-.022	.034	.033	-.059
Tıbbi sorunlar	-.027	.062	.019	-.068
Aileye ilişkin konular	.033	.022	.003	-.064

**Pearson Korelasyon 0.01 düzeyine anlamlıdır (2-tailed).

Tartışma

Bu çalışmada, öğrenci hemşirelerin kendini tanıma, karşılıklı bağımlı olma düzeyleri ve kendini tanıma ile karşılıklı bağımlı olma arasındaki ilişki belirlendi.

Çalışmamızın kavramsal çerçevesi dahilinde ilk olarak öğrenci hemşirelerin kendini tanıma durumları incelenmiştir. Elde edilen veriler birinci sınıf öğrenci hemşirelerin; düzenli olma, para harcama, rahat etme ve olayları önemseme konusunda kontrolsüz, sosyal uyum açısından olumlu, kişilerarası ilişkiler açısından bağımsız ve kendini ifade etmede özgüveni tam; dördüncü sınıf öğrenci hemşirelerin düzenli olma ve rahat etme konusunda kontrollü, sosyal uyum açısından olumlu, kişilerarası ilişkilerde bağımlı ve depresif özelliklere sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuç birinci olarak, Türkiye’de uygulanan üniversitelere giriş sınavı - eğitim sistemi ikinci olarak, aile ve kültürel yapı ile ilgili olabilir.

Türkiye’de üniversiteye giriş sınavları gençler için oldukça zorlu bir süreç olmakla beraber sınav sonrası elde edilen akademik başarı ile birlikte aile ve sosyal çevrenin takdirini toplama, ailenin ekonomik anlamda sağladığı destek üniversite birinci sınıfta okuyan öğrencilerin benlik saygısının yükselmesi, kendine daha özgüvenli olması, kişilerarası ilişkiler konusunda daha bağımsız ve para harcama, olayları önemseme konusunda daha kontrolsüz olmasının nedeni olabilir. Yapılan uluslararası çalışmalarda da benlik saygısı ile akademik başarı arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkiye dikkat çekilmiş, başarı deneyiminin bireylerin özsaygısını arttırdığı, her alanda ilerlemesine katkı sağladığı ve kişilerarası ilişkiler konusunda bağımsız hareket edebilme yeteneklerinin gelişmesini hızlandırdığı bildirilmiştir.^[17,18] Peyrovi ve ark.(2011)^[19] ise öğrenci hemşirelerin kendini tanıma, benlik algıları konusunda akademik başarılarının yanı sıra ikamet yeri, ekonomik durumu gibi sosyodemografik değişkenlerle ilişkili olduğuna dikkat çekerken, Jirdehi ve ark. (2018)^[20] bireylerin kendini nasıl algıladığının ailevi unsurlar ile ilişkili olduğuna değinmiştir. Ayrıca aile içinde değerli olduğu duygusunu ile büyüyen, kendini güvende hissederek yetişen bireylerin kendini algılamaları ve benlik saygılarının olumlu yönde ilerleyeceği ve bu sonucunda toplum kültürüne atfedilebileceği belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilenlere ek olarak, dört yıllık eğitimde öğrencilere karşılaştıkları problemlerle baş etmede destek sağlanıp sağlanmadığı, mesleki sosyalleşmenin yeterli olup olmadığı, kendini tanımaya öncelik verilip verilmediği, ve benlik saygılarının artmasına yönelik stratejiler uygulanıp uygulanmadığı da etkili olabilir. Dolayısıyla öğrenci hemşirelerin kendini tanıma-kimliğini ortaya koyma ve benlik saygılarını arttırma yönünde bir eğitim ve destek sağlanmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Araştırmalara göre, eğitimcilerin hemşirelik eğitiminde simülasyon ve sanat temelli, değişik eğitim-öğretim programları kullanması öğrencilerin korkularını giderme, problem çözme becerilerini güçlendirme, benlik saygılarını arttırma ve kendilerini tanımayı sağlama yolunda işlev görebilir.^[21-23] Nitekim gösteri, rol yapma, deneyim ve deneyim paylaşımı, yapıcı geri

bildirim ve film izlemek üzerine odaklanılan öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi ile öğrencilerin kendilerini tanımalarına yönelik olarak bir temel oluşturulabileceği yönünde sonuçlar bildirilmiştir.^[24] Bazı çalışmalarda da, hemşirelerin kendilerini anlamalarına, başkalarının bakış açısını keşfetmelerine ve kendi düşünceleri/duyguları ile hastalar ile etkili iletişim kurmalarına yardımcı olmada drama ve psikodrama, tiyatral tekniğinin etkili bir öğretim aracı olabileceği vurgulanmıştır.^[25-27] Ayrıca öğrencilere kendini tanıma açısından, ilişkilerde olumlu sosyal özellikler sergileme ile hemşire-hasta ilişkisinde karşılaştıkları güçlükler karşı kontrollü bir şekilde müdahale etme becerilerinin derste öğretilabileceğini ve bu becerinin de bakım davranışlarına pozitif yönde etkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur.^[28,29]

Çalışmamızda ikinci olarak, hemşirelik öğrencilerinin karşılıklı bağımlılık durumlarına bakılmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerin kendilerini ihmal ederek başkalarına odaklanma ve kendini gizleme davranışı birinci sınıflardan yüksek ve benlik değerlerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla hemşirelik eğitiminde başkalarının ihtiyacını gidermenin ön planda tutulduğu, bunun sonucunda hemşirelerin kendini ihmal ederek, etkileşime girdiği bireylerden gelen dönütlerin önem kazandığı ve benlik değerinin düşmesine neden olduğu söylenebilir. Bu bağlamda da kendini ihmal etme ile benlik değeri düşüklüğünün karşılıklı bağımlılığın bir özelliği olduğu ve bunun da kültürel olarak kadın olma kodlarıyla bağlantılı olduğu düşünülebilir. Nitekim literatürde de kadınların benlik değerinin duyarlılığa ve diğer bireylerin mutluluğuna değer verme üzerine kurulmuş olduğu, kendileri ile ilgili olumlu duygulara sahip olmalarının başkaları ile olan ilişkilerine bağlı olduğu bildirilmiştir.^[30] Bu nedenden ötürü kadınlar için anne ile kurulan ilişki hemşire hasta etkileşiminde ve benlik değeri gelişiminde özellikle karşılıklı bağımlılık gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir.^[31,32]

Yukarıda bildirilenlere ek olarak kliniklerde kabul görmeme ya da acemi olarak değerlendirilme, farklı kültürden hastalara yaklaşım konusunda bilgi ve beceri eksikliği gibi stres unsurlarıyla baş etmede yetersiz kalmaları da öğrencilerde benlik değerinin düşmesine ve benlik saygısının azalmasına neden oluyor olabilir. Nitekim yapılan çalışmalarla öğrenci hemşirelerin benlik değerinin, öğrenci hemşire olarak kabul edilmesi ve kendilerini değerli algılamalarıyla ilgili olduğu ayrıca mesleki sosyalleşme ile öğrenci hemşirelerin kendini değerli hissedeceği ve kendine olan güveninin artacağı aksi durumda benlik saygısının azalacağı tespit edilmiştir.^[33,34]

Öğrencilerde karşılıklı bağımlılığa rastlanılmasının diğer bir nedeni de Türk kültürü ve ailenin yetiştirme tarzı olabilir. Öğrencilerin Türk kültüründe sık kullanılan “kol kırılır yen içinde kalır” yani ne yaşanırsa yaşansın yaşandığı yerde kalır kimseye anlatılmaz sözü ile yetiştirildiğini düşündüğümüzde, öğrencilerin çocukluk döneminde aile tipinde anne-baba rolü ile ilişkilerde yaşadığı sorunlar, güven verici ve sevgi olmayan bir ortamda büyümeleri, fiziksel ve psikolojik şiddete uğrama gibi öğrenci tarafından gizli tutulan durumlar öğrencilerin benlik değerini olumsuz etkiliyor ve karşılıklı bağımlı olma olasılığını

arttırıyor olabilir. Karşılıklı bağımlı olma ve benlik değeri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında da; özgüveni ve benlik saygısı düşük olan hemşirelerde karşılıklı bağımlılığın daha yüksek olduğu^[35,36] ve ailede fiziksel şiddete maruz kalma ya da tanık olma ile ebeveyn çatışmalarının, duygusal istismarın ve ihmalin bulunduğu, aile işlevselliği bozuk bir ortamda büyümenin benlik gelişimi önündeki önemli bir engel olarak görülebileceği ve karşılıklı bağımlılığa yol açabileceği üzerinde durulduğu görülmektedir.^[37-39]

Çalışmamızda son olarak kendini tanıma ile karşılıklı bağımlılık arasında ilişkiye bakılmış ancak aralarında ilişki tespit edilememiştir. Ancak karşılıklı bağımlılığı değerlendiren CODAT alt ölçeklerinden benlik değeri ile kendini tanımayı değerlendiren GT'nin alt ölçeği olan sosyal uyum-olumsuz sosyal uyum ile hipomanik- depresif alt boyutu arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç üzerinde kültürel faktörlerin etkisi olduğu düşünülebilir. Çünkü kültürel olarak bireyler, yaşadıkları topluma uyum göstererek onay alırlar ve böylece benlik değerlerinin yükseleceğini düşünürler. Ancak kendi gereksinimleri ile toplumun beklentisi örtüşmediğinde, kendi yaşamındaki çıkardığı anlama göre kendisini depresif ve karşılıklı bağımlı hissedebilir.^[40] Bu noktada toplum ile birey arasındaki dengeyi kurmak üzere kendini tanıma, gereksinimleri karşılamak üzere kendini ifade etme becerisi kazandırma ve en önemlisi karşılıklı bağımlılığın önlenmesine yönelik bireylere farkındalık kazandırılabilir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın yazına olan olası anlamlı katkılarına rağmen, veri toplama ile ilgili kısıtlılıkları mevcuttur. Veriler sadece kurum izni alınabilen iki üniversitenin birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinden toplanmıştır. O nedenle elde edilen veriler hemşirelik öğrencilerinin tümüne genellenemez.

Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre öğrenci hemşirelerde kendini tanıma ile karşılıklı bağımlı olma durumları arasında benlik değeri ile sosyal uyum-olumsuz sosyal uyum ve hipomanik- depresif alt boyutu arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu doğrultuda, hemşirelik eğitim içeriği dahilinde kendini tanıyan, kendine değer veren, benlik saygıları yüksek, kendini ve başkalarını tanıma-anlama becerisine sahip, daha profesyonel hemşirelerin yetişmesi için eğitimcilerin kullandıkları eğitim yaklaşımını gözden geçirmelerinin yararlı olacağı söylenebilir. Ayrıca daha büyük örnekleme ve eşit sayıdaki kadın-erkek katılımcılar üzerinde benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık katkıları: Konsept – N.T.; Dizayn – N.T.; Denetim – G.A.; Finansman – N.T., Ş.C.; Materyal – N.T., Ş.C.; Veri toplama veya işleme – N.T., Ş.C.; Analiz ve yorumlama – N.T.; Literatür arama – N.T., Ş.C.; Yazan – N.T.; Kritik revizyon – G.A.

Kaynaklar

1. American Association of Colleges of Nursing. A Vision of Baccalaureate and Graduate Nursing Education: The Next Decade. Retrieved August 20, 2017 from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S8755722399800271>.
2. Peplau HE. Peplau's theory of interpersonal relations. *Nurs Sci Q* 1997;10:162-7.
3. Eckroth-Bucher M. Self-awareness: a review and analysis of a basic nursing concept. *ANS Adv Nurs Sci* 2010;33:297-309.
4. Stuart GW, Laraia MT. Principles and practice of psychiatric nursing. 8rd ed. St. Louis: Mosby; 2005.
5. King KA. Self-concept and self-esteem: a clarification of terms. *J Sch Health* 1997;67:68-70.
6. Perry J. Identity and Self-Knowledge. *Philosophy Theory and Practice Biology* 2017;5:1-12.
7. Özcan, A. Hemşire-hasta ilişkisi ve iletişim. Ankara: Saray Yayıncılık; 2010.
8. Hughes-Hummer C, Martsolf DS, Zeller RA. Depression and codependency in women. *Archives of Psychiatric Nursing* 1998;6:326-34.
9. Silvia PJ. Self awareness and emotional intensity. *Cognition and emotion* 2002;16:195-216.
10. Caffrey RA, Caffrey PA. Nursing: caring or codependent? *Nurs Forum* 1994;29:12-7.
11. Wise B, Fereiro B. Codependency nurses. How it affects your organization. *Journal of Nursing Administration* 1995;25:35-41.
12. Ançel G. Kişilerarası İlişkilerde Bağımlılık. Ankara: Alter Yayıncılık; 2017.
13. Barnett KH. The relationship of codependence to career choice: Dissertation Abstracts International. W&M ScholarWorks; 1991.
14. O'Brien-Blanford C. Codependency. *Ohio Nurses Review* 1995;70:16-7.
15. Adams CE, Bayne T. A personal recovery program for codependent nurse practitioners. *Nurse Pract* 1992;17:72-5.
16. Özdoğan B. Giessen Testi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi 1968;22:543-654.
17. Salmalian Z, Kazamnezhad Leili E. Correlation between self-concept and academic achievement of students. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery* 2014;24:40-7.
18. Rosli Y, Othman H, Ishak I, Lubis SH, Saat NZ, Omar B. Self-esteem and academic performance relationship amongst the second year undergraduate student of university kebangsaan Malaysia, Kuala Lumpur campus. *Proedia-Social Behaviorl Sciences* 2012; 60:582-9.
19. Peyrovi H, Ghezlbash S, Ghorbani A, Inanloo M, Alizadeh H, Adliye A. The relationship between self-esteem and demographic variables among undergraduate students nurses. *Journal of Health and Care* 2011;14:52-61.
20. Jirdehi MM, Asgari F, Tabari R, Leyli EK. Study the relationship between medical sciences students' self-esteem and academic achievement of Guilan university of medical sciences. *J Educ Health Promot* 2018;7:52.
21. Elvers P, Fischinger T, Steffens J. Music listening as self-enhancement: Effects of empowering music on momentary

- explicit and implicit self-esteem. *Psychology of Music* 2017; 3:1–19.
22. Liu H, Zhang X, Chang R, Wang W. A research regarding the relationship among intensive care nurses' self-esteem, job satisfaction and subjective well-being. *Int J Nurs Sci* 2017;4:291–5.
 23. Manomenidis G, Kafkia T, Minasidou E, Tasoulis C, Koutra S, Kospantsidou A, et al. Is Self-Esteem Actually the Protective Factor of Nursing Burnout?. *International Journal of Caring Sciences* 2017;10:1348–59.
 24. Unal S. Evaluating the effect of self-awareness and communication techniques on nurses' assertiveness and self-esteem. *Contemp Nurse* 2012;43:90–8.
 25. Oflaz F, Meriç M, Yuksel Ç, Ozcan CT. Psychodrama: an innovative way of improving self-awareness of nurses. *J Psychiatr Ment Health Nurs* 2011;18:569–75.
 26. Taylor SS, Taylor RA. Making power visible: Doing theatre-based status work with nursing students. *Nurse Educ Pract* 2017;26:1–5.
 27. Arveklev SH, Berg L, Wigert H, Morrison-Helme M, Lepp M. Nursing students experiences of learning about nursing through drama. *Nurse Educ Pract* 2018;28:60–5.
 28. Kim MS, Patterson KT. Teaching and Practicing Caring in the Classroom: Students' Responses to a Self-Awareness Intervention in Psychiatric-Mental Health Nursing. *J Christ Nurs* 2016;33:E23–6.
 29. Haley B, Heo S, Wright P, Barone C, Rettiganti MR, Anders M. Effect of using an advancing care excellence for seniors simulation scenario on nursing student empathy: a randomized controlled trial. *Clinical Simulation in Nursing* 2017;13:511–9.
 30. Owens MD, Scofield BE, Taylor CE. Incorporating mother-daughter groups within clinical settings to increase adolescent females' self-esteem. *Journal of Family Issues* 2003;24:895–907.
 31. O'Brien-Blanford C. Codependency. *Ohio Nurses Review* 1995;70:16–7.
 32. Evans KS. Attachment and self-esteem issues in the lives of female college students (Research Report No. 143). University of Southern Mississippi. Retrieved November 12, 2017, from <https://eric.ed.gov/?q=Attachment+and+self-esteem+issues+in+the+lives+of+female+college+students&id=ED428304>.
 33. Dinmohammadi M, Peyrovi H, Mehrdad N. Concept analysis of professional socialization in nursing. *Nurs Forum* 2013;48:26–34.
 34. Zamanzadeh V, Valizadeh L, Badri Gargari R, Ghahramanian A, Jabbarzadeh Tabriz F, Crowley M. Nursing Students' Understanding of the Concept of Self-Esteem: a Qualitative Study. *J Caring Sci* 2016;5:33–41.
 35. Mancuso FM. Codependency in nursing students: recognition and modification of behavioral characteristics. *Nursing Connection* 1998;11:55–60.
 36. Marks DGA, Blore LR, Hine WD, Dear EG. Development and validation of a revised measure of codependency. *Australian Journal of Psychology* 2012;64:119–27.
 37. Ramírez-Amaro M, Martínez-Torres J, Ureña Bogarín EL. Family factors associated with co-dependency in nurses at a hospital in Cancun, Quintana Roo, México. *Aten Primaria* 2014;46:254–60. [Article in Spanish]
 38. Knapek E, Kuritarne Szabo I. The concept, the symptoms and the etiological factors of codependency. *Psychiatr Hung* 2014;29:56–64.
 39. Knudson TM, Terrell HK. Codependency, perceived interparental conflict, and substance abuse in the family of origin. *The American Journal of Family Therapy* 2012; 40:245–57.
 40. Bacon I, McKay EA, Reynolds FR, McIntyre A. "The lady of Shalott": Insights gained from using visual methods and interviews exploring the lived experience of codependency. *Qualitative Methods in Psychology Bulletin* 2017.